

Mirosław Brzeziński

"Hazard i uzależnienia wirtualne",
red. J. Jęczeń, K. Komsta, J. Sak,
Sandomierz 2012 : [recenzja]

Studia nad Rodziną 16/1-2 (30-31), 499-504

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

III. RECENZJE I SPRAWOZDANIA

Studia nad Rodziną
UKSW
2012 R. 16 nr 1-2 (30-31)

Hazard i uzależnienia wirtualne, red. Jarosław Jęczeń, Karolina Komsta, Julia Sak, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, Sandomierz 2012, 197 s.

Nakładem Wydawnictwa Diecezjalnego w Sandomierzu ukazała się pozycja *Hazard i uzależnienia wirtualne* pod redakcją J. Jęczenia, K. Komsty i J. Sak. Książka ta jest pierwszą rozpoczynającą cykl *Gra o życie*. Jak podkreślają we wstępie redaktorzy: „Życie, jako największa wartość człowieka, jest mu dane i jednocześnie zadane. Człowiek powołany do życia jest także powołany do tego, by rozeznaczyć ten dar, jego dawcę i płynące z tego faktu zobowiązania. To powołanie i radość życia zakłócają wszelkiego rodzaju uzależnienia, spośród nich te związane z nowoczesnymi technologiami. Wtedy zaczyna się gra o życie, której uczestnikami są osoby uzależnione, jak i te, które mają być pomocne w osiągnięciu zwycięstwa. Tam, gdzie stawką jest życie człowieka, potrzebna jest powszechna mobilizacja i wspólny wysiłek intelektualny i etyczny, by następnie poprzez czyny budować nową kulturę życia: nową, to znaczy zdolną podejmować i rozwiązywać istniejące dziś, a dawniej nieznanne problemy związane z ludzkim życiem”. Jest więc to gra o życie, ale tym bardziej o człowieka i obronę jego godności.

Książka podzielona jest na dwie części. Część pierwszą *W pułapce uzależnienia* rozpoczyna artykuł Bernadety Lelonek-Kuleta pt. *Jaki jest patologiczny hazardzista? Polscy gracze automatów losowych w badaniach psychologicznych*. Autorka opierając się na badaniach przeprowadzonych przez CBOS w 2011 roku stara się ukazać specyfikę pacjenta uzależnionego od gier losowych. Jest to człowiek, którego życie skoncentrowane jest na granii, nie potrafi on zapanować nad potrzebą grania, i w konsekwencji przynosi szkody i wpływa destrukcyjnie na jego życie osobiste, rodzinne i społeczne. Ukazuje w dalszej części przyczyny uzależnień i charakterystyczne cechy osoby uzależnionej od gier hazardowych wobec siebie samego, w jej relacjach rodzinnych i społecznych. Autorka przedstawia zjawisko uzależnienia do hazardu jako coraz szersze, które jest już nie tylko problemem naukowym, ale również wyzwaniem dla rodziny, i instytucji społecznych prowadzących terapię od tego typu uzależnień.

Kolejnym artykułem tej części jest *Terapia patologicznego hazardu* autorstwa Bohdana T. Woronowicza. Autor jest doktorem nauk medycznych i pracownikiem Instytutu Psychiatrii i Neurologii oraz Centrum Konsultacyjnego „Akmed” w Warszawie. Zajmuje się terapią osób uzależnionych od hazardu. W swoim artykule wychodzi od ukazania cechy charakterystycznej gier hazardowych jako tych, których wynik nie jest możliwy do przewidzenia. Wynik zależy od losu. Jak podkreśla Autor, w Polsce to uzależnienie nie jest postrzegane jako poważny problem dla zdrowia publicznego, choć ponosimy jako społeczeństwo coraz większe koszty tego uzależnienia. Uzależnienie powoduje bowiem liczne problemy związane ze zdrowiem psychicznym i fizycznym jednostki, ale ma też wpływ na życie małżeńskie i rodzinne, prowadząc często do separacji, rozwodów, zaniedbywania dzieci, przemocy czy współuzależnienia, ma też wpływ na życie zawodowe i relacje społeczne. Niestety nałóg ten ma swój negatywny wpływ na życie dzieci, które łatwiej mogą popaść w uzależnienie, mają częściej problemy wynikające ze zniewoleń. W dalszej części artykułu ukazane zostały fazy uzależnienia od hazardu, kryterium rozpoznania, cechy wspólne i różnice pomiędzy uzależnieniem od substancji psychoaktywnych oraz metody terapii. Warto podkreślić za autorem, iż uzależnienie od hazardu nie jest problemem moralnym, problemem słabej woli, ale problemem zdrowia człowieka i społeczeństwa, a niestety w Polsce do dziś nie ma żadnego rządowego projektu pomocy osobom uzależnionym od hazardu, mimo iż wydatki znacząco rosną z roku na rok.

Problematykę pomocy w uzależnieniach, którą niesie Kościół, podejmuje ks. Mirosław Brzeziński w artykule *Kościół wobec problemu uzależnień i w trosce o zdrowie rodziny*. Autor podkreśla nade wszystko troskę o wolność człowieka i jego godność, którą człowiek zatracza poddając się uzależnieniom. Te dwie wartości świadczą o istocie człowieczeństwa, a poprzez uzależnienie człowiek sam je traci poddając się w niewolę np. narkotyku i zachowuje się w sposób, który zaprzecza jego osobowej godności. Ks. M. Brzeziński wskazuje, iż Kościół w swojej posłudze człowiekowi pochyla się nad uzależnionym ofiarowując mu swoje wsparcie, gdyż jest posłany przez Chrystusa do każdego człowieka. Poprzez pomoc niesioną konkretnemu człowiekowi pomaga również rodzinie uzależnionego, społeczeństwu i wspólnocie Kościoła.

Pierwszą część kończy artykuł Bożeny Bajerowskiej pt. *Regulacje dotyczące Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych*. Autorka informuje, iż w Ustawie o grach hazardowych z 2009 r. istnieje ważny dla zdrowia publicznego zapis o ustanowieniu Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych, którego przychody są przeznaczone na działalność informacyjno-edu-

kacyjną, profilaktykę uzależnień od hazardu, podnoszenie jakości programów profilaktycznych i terapeutycznych oraz na badanie samego zjawiska. Niestety, dowiadujemy się również, iż obsługa Funduszu jest powierzona Krajowemu Biuru ds. Przeciwdziałania Narkomanii, co wskazywać by mogło, że problem faktycznie nie jest uważany za poważny, a środki są przeznaczane na leczenie także innych uzależnień. Programy Ministerstwa Zdrowia w zakresie rozwiązywania problemów wynikających z hazardu dotyczą pięciu obszarów:

- wspierania badań naukowych dotyczących zjawiska uzależnienia od hazardu oraz problemów z tym związanych,
- podnoszenia jakości programów profilaktycznych i terapeutycznych,
- profilaktyki uzależnienia od hazardu,
- prowadzenia działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie problematyki dotyczącej rozwiązywania problemów hazardowych,
- rozwiązywania problemów wynikających z uzależnienia od hazardu.

Po lekturze tego artykułu należy mieć nadzieję, że działania profilaktyczne i terapeutyczne w uzależnieniu od hazardu zostaną potraktowane na równi z innymi uzależnieniami w celu pomocy osobom uzależnionym, ich rodzinom i społeczeństwu.

Część drugą publikacji *Wirtualny wymiar ludzkiej egzystencji* rozpoczyna artykuł ks. Jarosława Jęczenia pt. *Gry komputerowe jako świadome działanie człowieka*. Autor przedstawia gry jako nieodzowną część ludzkiej aktywności, jednakże od przełomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku, gdy pojawiły się pierwsze gry video, obecnie coraz częściej towarzyszą człowiekowi w różnych momentach jego życia i w różnych środowiskach. Dziś nowoczesne gry komputerowe i elektroniczne stanowią źródło rozrywki, jak też mają charakter edukacyjno-informacyjny, służą pogłębianiu życia religijnego i ewangelizacji, są pomocą w terapii i resocjalizacji, uczą logicznego myślenia, planowania, współdziałania, ale mogą też stać się i często stają się drogą do utraty zdrowia, izolacji w rodzinie czy społeczeństwie, samotności, czy też do uzależnienia. Jak widzimy, gry mogą mieć pozytywny i negatywny wpływ na życie człowieka. Autor wskazuje nam na kilka ważnych zasad w korzystaniu z gier i ogólnie z mediów elektronicznych. Na pierwszy plan wysuwa się konieczność odpowiedniej edukacji, za którą jako pierwsi odpowiadają rodzice i środowiska wychowawcze. Po drugie – należy zwrócić uwagę na to, iż korzystanie z mediów, w tym gier, powinno być działaniem świadomym, za które ponosimy odpowiedzialność, i wreszcie należy podkreślić wolność osoby ludzkiej w korzystaniu z różnorodnych mediów.

Magdalena Zamiejska podejmuje tematykę nowych mediów jako obszaru badań w swoim artykule *Nowe media jako pole badawcze*. Media zajmują coraz większy obszar w życiu człowieka, szczególnie Internet, który tworzy nową przestrzeń komunikacji międzyludzkiej. Nowe media stają się one także obszarem badań naukowych dotyczących ich wpływu na życie człowieka, małżeństwa, rodziny, społeczeństwa. To, co wyróżnia nowe media, to cyfrowy zapis, nieograniczona i szybka dostępność w tym samym czasie przez wielu użytkowników, możliwość bycia współautorem przez użytkownika. W dalszej części autorka przedstawia wpływ i rolę mediów w życiu społecznym, nazywanym często społeczeństwem informacyjnym, charakteryzującym się zdolnością do wytwarzania i zarządzania wielością informacji.

Z kolei Anna Andrzejewska-Cioch w artykule *Uzależnienia od Internetu – studium przypadku* podejmuje problematykę uzależnienia od Internetu. Ukazuje na podstawie dotychczasowego stanu badań, w jaki sposób zdefiniować osobę uzależnioną od Internetu i jakie są symptomy takiego uzależnienia. Osoby uzależnione od Internetu są często osamotnione, niepewne, pełne niepokoju, mało komunikatywne. Internet pozwala im w pewien sposób ominąć te problemy, gdyż sieć daje poczucie schronienia i pewności. Niestety świat Internetu jest światem wirtualnym i po wyłączeniu komputera problemy realne powracają. Internet staje się więc pewnego rodzaju ucieczką przed rzeczywistością, przed którą uciec się nie da. Autorka podkreśla negatywny wpływ uzależnienia na tak na życie osobiste, małżeńsko-rodzinne, jak i społeczne. Wszystkie te aspekty opisuje dalej na podstawie konkretnego przypadku osoby uzależnionej od Internetu. Konkludując, Autorka wskazuje, iż głównym powodem uzależnienia był brak odpowiedniej edukacji medialnej, dotyczącej zagrożeń, jakie niesie ze sobą sieć. Stąd jasny wniosek o konieczności takiej edukacji i działań profilaktycznych.

Karolina Komsta w swoim artykule *Cyberprzemoc – wirtualna przemoc, realny problem*, ukazuje, iż wirtualny świat prowadzi nie tylko do uzależnień, ale że ten świat prowadzi także do przemocy, która obecna w świecie wirtualnym ma swoje odbicie i urzeczywistnienie w świecie realnym. Jednym z większych niebezpieczeństw, jakie niesie ze sobą cyberprzemoc jest to, że akty przemocy zwykle dokonują się przy anonimowości sprawcy, poczucie jego bezkarności, a także to, że często nie są one zgłaszane organom ścigania przez ofiary bądź ich otoczenie, które wie o tego typu przemocy. Autorka w dalszej części artykułu ukazuje charakterystyczne elementy różnych typów przemocy w przestrzeni medialnej, jej konsekwencje oraz działania profilaktyczne. Sygnalizuje również temat pomocy ofiarom cyberprzemocy.

Bardzo ważny problem wpływu świata wirtualnego na rozwój dziecka podejmuje Anna Siudem w swoim artykule *Wpływ cyberprzestrzeni na rozwój psychospołeczny dziecka*. Dziecko od najmłodszych lat korzysta dziś z komputera, Internetu i bardzo łatwo porusza się w przestrzeni świata wirtualnego. Nie ulega wątpliwości, jak podkreśla Autorka, że wirtualny świat wywiera ogromny wpływ na realne życie człowieka dorosłego, a jeszcze większy wpływ ma na życie dziecka. Wśród pozytywnych aspektów tego wpływu wymieniona została realizacja następujących funkcji: poznawczo-kształcącej, emocjonalno-motywacyjnej, oraz interkomunikacyjnej przez podawanie wzorców postępowania, nadawanie znaczeń emocjonalnych wydarzeniom, czy prowokację sytuacyjną wymagającą samodzielnego rozwiązania problemu i aktywności. Z kolei do negatywnych aspektów wpływu mediów na dziecko autorka zalicza prezentowanie rzeczywistości w krzywym zwierciadle i kreowanie fałszywej rzeczywistości, upowszechnianie konsumpcyjnego stylu życia, pogłębianie procesu zaniku wartości, dekulturyzację. Zagrożenia dotyczą głównie treści przekazywanych komunikatów, sposobu komunikowania się i czasu przeznaczanego na korzystanie z Internetu.

Dostrzegając zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ, jaki może mieć Internet i nowe technologie komunikacyjne na życie dziecka, należy również podkreślić konieczność odpowiedniego wychowania do korzystania z tych zdobyczy człowieka.

Problematykę uzależnienia od gier online podejmuje Karolina Komsta w artykule *Komputerowy świat iluzji – uzależnienie od gier online*. Autorka podkreśla fakt, że gry on-line są dopasowywane do potrzeb użytkowników w taki sposób, iż często mogą prowadzić do uzależnienia. W swoim artykule przedstawia charakterystykę graczy oraz właściwości, które sprzyjają uzależnieniu (czas przeznaczony na grę, czynniki osobowościowe, temperament), fazy rozwoju uzależnienia oraz specyfikę procesu terapii.

Część tę kończy artykuł ks. Mirosława Brzezińskiego *Rodzina, miłość, media – wybrane aspekty nauczania Kościoła*. Autor przedstawia podstawowe aspekty nauczania Kościoła dotyczące nowych technologii przekazu informacji i komunikacji, ukazując ich znaczenie w społeczeństwie, jak również w przekazywaniu wartości i głoszeniu Ewangelii. Media stają się nowym areopagiem, na którym nie może zabraknąć słowa Ewangelii, słowa miłości Boga do człowieka. Autor artykułu wskazuje również na sposób, w jaki przedstawiana jest w środkach masowego komunikowania się miłość, małżeństwo i rodzina. Wskazuje również na konieczność zaangażowania wiernych świeckich w troskę o promocję prawdziwych wartości w świecie nowych mediów.

Niewątpliwie pozycja *Hazard i uzależnienia wirtualne* jest bardzo wartościową pozycją ze względu na podjętą problematykę. Wirtualny świat mediów coraz bardziej wpływa na życie i postawy człowieka, na jego poglądy na świat i życie społeczne, wreszcie na jego postawy wobec małżeństwa i rodziny. Autorzy wskazują na liczne wartości, jakie niesie za sobą świat nowych technologii, ale wskazują również wiele niebezpieczeństw, przed którymi staje człowiek, jego życie małżeńsko – rodzinne i społeczne, w sytuacji, gdy nie korzysta z nich w sposób racjonalny i mądry. Trzeba więc przypomnieć, za wskazaniem wielu autorów tej pozycji, że istnieje konieczność odpowiedniej edukacji do korzystania z nowoczesnych technologii komunikacji oraz konieczność promocji godności człowieka w nowych mediach.

ks. Mirosław Brzeziński – INOR WT KUL Lublin

Janusz Mastalski, Chrześcijanin wobec agresji w rodzinie. Perspektywa pedagogiczna, Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Kraków 2006, 387 s.

Zauważamy wiele czynników, które wpływają destrukcyjnie na rodzinę, jednak pozostaje ona nadal podstawowym gwarantem stabilizacji, kształtowania tożsamości osobowej i społecznej. Z kryzysem rodziny obecnym we współczesnym świecie łączy się również problem przemocy. Niezbędna wydaje się więc chrześcijańska refleksja nad zjawiskiem agresji występującej w podstawowym dla człowieka środowisku, jakim jest rodzina. Wymaga ta refleksja rzetelnej pomocy, między innymi w postaci odpowiedniej lektury. Dlatego z radością należy zauważyć książkę „Chrześcijanin wobec agresji w rodzinie. Perspektywa pedagogiczna” autorstwa ks. prof. dr. hab. Janusza Mastalskiego, pracownika naukowo-dydaktycznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Recenzowana publikacja została przygotowana do druku i wydana nakładem Wydawnictwa Naukowego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (obecnie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie). Prof. dr hab. Marian Śnieżyński (AP, Kraków) i ks. dr hab. Jan Szczepaniak, prof. UPJPII (UPJPII, Kraków) przygotowali recenzje wydawnicze, których fragmenty opublikowano na okładce książki.

Autor podjęte zagadnienie diagnozuje, analizuje i próbuje wskazać drogi rozwiązania, także w wymiarze terapeutycznym. Na cel, potrzebę oraz uzasad-